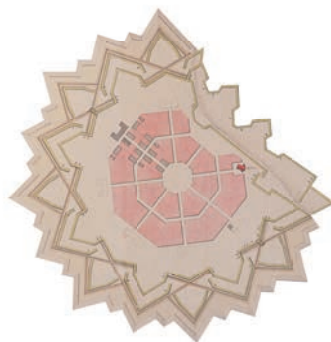

TÄHTILINNOITUKSEN TALOT

– Elämää historiallisessa Haminassa –

Kirjoittajat

Janne Asplund
Teiju Autio
Ilkka Kaskinen
Matti Parpola

KUSTANNUS AARNI

Kiitokset Haminan linnoituksen vanhat talot ry:lle tutkimushankkeen käynnistämisestä ja kaikesta tuesta työn eri vaiheissa. Yhdistyksen jäsenet ovat arvokkaalla tavalla avustaneet linnoituksen vanhoihin taloihin liittyvässä tiedonkeruussa.

Suuret kiitokset asiantuntija-avusta aineiston hankinnassa kuuluvat seuraaville julkisille yhteisöille: Mikkelin maakunta-arkisto, Suomen Kansallisarkisto, Haminan kaupungin museot, Venäjän valtion merisotalaivaston arkisto (Pietari), ja erikseen arkiston johtaja V.G. Smirnov, Ruotsin sota-arkisto (Krigsarkivet i Stockholm), Ruotsin valtionarkisto (Riksarkivet i Marieberg, Stockholm), Haminan rakennusvalvonnan arkisto sekä Venäjän valtion sotahistoriallinen arkisto (Moskova), ja erikseen arkiston apulaisjohtaja E.G. Machikin.

Erityiskiitokset Venäjän yhteyksissä ja tiedonhankinnassa apuaan antaneille tutkija Galina Vangoselle ja Hamina-opas Tatiana Kortteelle.

Tämän teoksen ovat rahoituksellaan mahdollistaneet Suomen kulttuurirahaston Kymenlaakson maakuntarahasto, Museovirasto sekä Google.

Toimitus
Pasi Luhtaniemi, Kustannus Aarni

Kuvatoimitus
Teiju Autio

Nykyisten talojen valokuvat 2019
Rurik Wasastjärna

Taitto
Salla Bedard

Kannen kuvat
Haminan kaupunginmuseo, Kansallisarkisto

Ensimmäinen painos, 2021
© kirjoittajat ja Kustannus Aarni Oy

ISBN 978-952-7130-62-9
www.kustannusaarni.fi

Trinket
Helsinki, 2021

SISÄLTÖ

Esipuhe	6
Johdanto	10
Markkinapaikasta tapulikaupungiksi	10
Rajalinnoitus	12
Ympyräkaupunki syntyy	18
Palopurjeita ja haarapäisiä kankia	22
Kauppiaiden kaupunki	28
Linnoituskaupungin vanhat talot	32
Raatihuoneentori	40
Aladinin kaupunkipalatsi	42
Galitzinin kauppakartano	56
Lebedeffin kauppakartano	68
Pikkuympyräkatu	84
Aminoffin talo	86
Soboleffin kauppakartano	96
Cajanderin talo	108
Niemelän talo	122
Hochterin talo	132
Boismanin talo	138
Goviniuksen talo	146
Strömbergin talo	158
Fincken talo	172
Favren talo	184
Borgmanin talo	194
Isoympyräkatu	206
Kurotschkinin kauppakartano	208
Illbergin talo	220
Ek'in talo	232
Michaelin talo	244
Dahlbergin talo	254
Engzeliuksen talo	262
Sibeliuskatu	272
Baskin talo	274
Liitteet	286

RAATIHUONEEN- TORI

1 Aladinin kaupunkipalatsi

2 Galitzinin *kauppakartano*

3 Lebedeffin *kauppakartano*

Raatihuoneentori vuonna 1917.

Haminan kaupungin museot

ALADININ KAUPUNKIPALATSI

Raatihuoneentori 8

TONTIT JA TALOT

Tontti nro 44

- ~1730 Thomas Matthijszen, kauppias ja kauppalaivuri
- ~1743 Magnus Giösling, kauppaporvari
- 1758 Giöslingin leski Maria Fabritia ja muu perikunta
- 1764 Giöslingin perikunta
- ~1774 Philip Johan Giösling, kauppaporvari, sekä puoliso Anna Catharina
- 1786 Giöslingin perilliset
- ~1805 Maria Catharina Nordman (o.s. Giösling) sekä David Anton Nordman, everstiluutnantti ja ritari

Tontti nro 38

- 1827 Maria Catharina Nordman, leskieverstinna, sekä lapset
- 1840 Nordmanin perikunta
- ~1852 Alexander von Nordman, todellinen valtioneuvos, professori ja ritari
- 1863 Andrei Grigorijeff Galitzin, kauppias
- 1866-88 Konstantin Ivanoff Aladin, kirjanpitäjä, kauppias ja kauppaneuvos

Aladinin kaupunkipalatsi

- 1888 Konstantin Aladin
- 1896 Kauppaneuvos Konstantin Aladinin perilliset
- ~1938 Konstantin Aladinin vanhemman tyttäret Vera, Olga ja Alexandra.
- 1968 Rakennusneuvos Veli Klami

Vuonna 1894 kauppaneuvoksen arvonimen saanut Konstantin Aladin oli yksi Haminan tunnetuimmista vaikuttajista. Aladin rakennutti Raatihuoneen torille suuren puurakenteisen kaupunkipalatsin vuonna 1889. Kahdenkymmenen neljän asuinhuoneen rakennuksen suunnitteli arkkitehti Waldemar Aspelin, jolla oli arkkitehtitoimisto Haminassa vuosina 1887-1889.

Aladinin kaupunkipalatsin pääjulkisivu on Raatihuoneelle, ja se taittuu sivuille tonttia molemmin puolin rajaaville sädekaduille. Asuin- ja liiketiläkäyttöön suunnitellun rakennuksen julkisivujen runsas koristelu ja monet yksityiskohdat ulko-ovia myöten

henkivät uusrenessanssin tyyliä. Rakennuksen keskiosan sisäänkäyntien kohdalla kohoavat sille tunnusomaiset kolme kattolyhtyä. Ulkonurkkien korotettujen kattopintojen pienemmät kattolyhdyt korostavat elegantisti Fredrikinkadulle ja Mannerheimintielle taittuvaa rakennusmuotoa. Kaupunkipalatsi on luokiteltu valtakunnallisesti merkittäväksi rakennuskohteeksi.

Tontin takaosaan valmistui vuonna 1890 kaksikerroksinen kivirakenteinen makasiinirakennus, jossa oli alun perin kolme asuinhuonetta kummassakin kerroksessa. Rakennusten väliin jää kivetty kaupunkipiha.

Ote Mordvinovin atlaksesta vuodelta 1780.

Kauppias Magnus Giöslingin rakennukset sädekatujen rajaamalla kulmatontilla vanhan raatihuoneen vasemmalla puolella. 1700-luvulla päärakennus sijoittui vasemmalle johtavan nykyisen Fredrikinkadun varrelle.

KAUPPALAIVURI THOMAS MATTHIJSZEN

Aladinin talon tontilla sijaitsi jo Ruotsin vallan aikana yksi kaupungin suurimmista taloista, ja siinä toimi myös postikonttori. Talon omisti 1730-luvun alkupuolelta asti hollantilaislähtöinen kauppalaivuri Thomas Matthijszen (1692-1750), joka avioitui Poitsilan kartanonomistajan tyttären Elisabet Willandin kanssa. Pariskunnalla oli peräti yhdeksän lasta. Perheen kasvu alkoi vauhdilla. Esikoistytar Marian (11.1.1735) jälkeen äiti synnytti vielä samana vuonna kolmoset, nimeltään Mathias, Helena ja Elisabet.

Thomas Matthijszen kuului niiden porvareiden joukkoon, jotka pakenivat Haminasta Venäjän armeijaa emä-Ruotsin puolelle vuonna 1741, juuri ennen pikkuvihaa. Pikkuvihaksi kutsutaan ns. Hattujen sotaa seurannutta aikaa 1742-1743, jolloin Venäjä miehitti koko Suomea. Pikkuviha päättyi Turun rauhaan 1743, jossa Ruotsin ja Venäjän rajaksi muodostui Kymijoen läntisin haara. Hamina siirtyi osaksi Vanhaa Suomea, venäläisten valtaan.

Korvaushakemusluettelossaan Thomas Matthijszen luettelee menetyksi omaisuudekseen "Aidan ympäröimä, äskettäin rakennettu talo ja ranta-aitta arvoltaan yhteensä 9 500 kuparitaaleria, keittiö- ja talouskalut 940 kuparitaaleria, 117 tynnyriä viljaa 3 279 kuparitaaleria, ruokatavaroita 578 kuparitaaleria, terästä ja takorautaa 150 taaleria, tupakkaa ja katuuseja 350 taale-

ria, maahan jääneitä saatavia 450 taaleria sekä hevosia ja karjaa 700 taaleria." Yhteensä 15 997 kuparitaalerin menetykset on päivätty 18. lokakuuta 1742 Arboگان kaupungissa, minne hän asettui ilmeisesti muutamaksi vuodeksi.

Matthijszenin perheen perheen tie johti pian takaisin Suomeen. Helsingissä sijaitseva Munkkiniemen kartano oli poltettu pikkuvihan aikana, ja sodan päätyttyä maaherra nimitti kartanon uudeksi isännäksi Thomas Matthijszenin. Velvoitteena oli kartanon rakennustöiden käynnistäminen ja ratsumiehen varustaminen Uudenmaan rakuunarykmenttiin.

Thomas Matthijszenin veri veti kuitenkin merille, ja jo vuonna 1748 hän lähti kauppalaiva "Kenraalikuvernööri von Rosen" -aluksen päällikkönä Espanjaan, josta hän toi 4 500 tynnyriä suolaa. Seuraavana vuonna Matthijszen suuntasi kahden pienemmän laivan kanssa Välimerelle. Tämä jäi hänen viimeiseksi matkakseen. Thomas Matthijszen menehtyi Espanjan vesillä 10.9.1750, ja Munkkiniemeä jäi hallitsemaan leski Elisabet Willand. Elisabetin kuoleman jälkeen Munkkiniemen kartanon omisti vielä kaksi sukupolvea Matthijszenejä, joiden aikana entinen säteritila nousi kurjuudesta kukoistukseen. Thomasin pojanpoika Gustaf Adolf Matthijszen (1778-1836) laittoi alulle kartanon uuden kivisen päärakennuksen, joka on säilynyt meidän päivimme asti, ja jossa toimi pitkään Kone Oy:n pääkonttori.

GIÖSLINGIEN AIKA

Tontti nro 44 paloi *Pikkuvihan* aikana. Sen jälkeen rautotontin osti 1743 kauppias Magnus Giösling (1710-1758). Matthijszenin tavoin hänkin oli paennut Hattujen sodan jaloista emä-Ruotsiin. Menetyksikseen Giesling oli merkinnyt yhteensä 4 000 *taaleria*. Tämän lisäksi ”herra kenraali oli ottanut *kruunun* palvelukseen kaksi hevosta, arvoltaan 150 *taalaria*”. Magnus Giöslingiltä jäi Haminaan talon lisäksi mm. panimo, viinapolttimo, porstualla varustettu krouvi sekä suurin kustannuksin kaivettu kaivo. Giösling halusi kuitenkin palata Haminaan heti, kun tilanne oli rauhoittunut. Tämä on ymmärrettävää, sillä hänen suvullaan oli vaalittavanaan vuosikymmenien kauppiasperinteet sekä Haminassa että sen ympäryskunnissa.

Tarkkoja tietoja Giöslingin tontille rakentamista taloista ei ole, mutta vuoden 1768 kartan mukaan viidennen *korttelin* tontilla nro 1 sijaitti päärakennus siten, että talon fasadi oli nykyisen Fredrikinkadun puolella ja pääty Raatihuoneelle päin.

Magnus Giösling oli naimisissa Maria Fabritian (1711-1764) kanssa. Pariskunnan jälkeen omistus siirtyi pitkän perikuntavaiheen jälkeen heidän yhteisen poikansa Philip Johan Giöslingin (1747-1786) tyttärelle, Maria Catharina Giöslingille, joka oli naimisissa Ruotsinsalmessa upseerina toimineen, lappeenrantalaissyntyisen kapteeni David Anthon Nordmanin kanssa. Myöhemmin Nordman kohosi sotilasarvossaan aina everstiksi saakka.

Maria ja David Nordman perustivat kotinsa Ruotsinsalmeen. Maria Nordman muutti takaisin Haminaan vasta jäätyään leskeksi, mukanaan tyttärensä Natalia ja Amalia sekä kasvattitytär Emilie Grenqvist. Nordmanien kolme poikaa olivat jo maailmalla luomassa komeaa uraa. Leskieverstinna Maria Catharina asui tontilla ainakin 1820-luvulta aina kuolemaansa 1840 asti.

1820-luvulla talossa asui myös leskirouva Anna Blanc tyttärensä Marien kanssa. Anna oli eversti David Nordmanin sisko, ja hän oli ollut naimisissa Savojin Chanberrystä Pietariin muuttaneen hovijalokivikaupiaan kanssa. Leskeksi jäätyään Anna muutti Pietarista Haminaan. Äitiänsä mukana tullut tytär Marie oli saanut kasvatuksensa Pietarin Maria-koulun sisäoppilai-

Marie Blanc. lähde: Nordenstreng 1912, s. 747

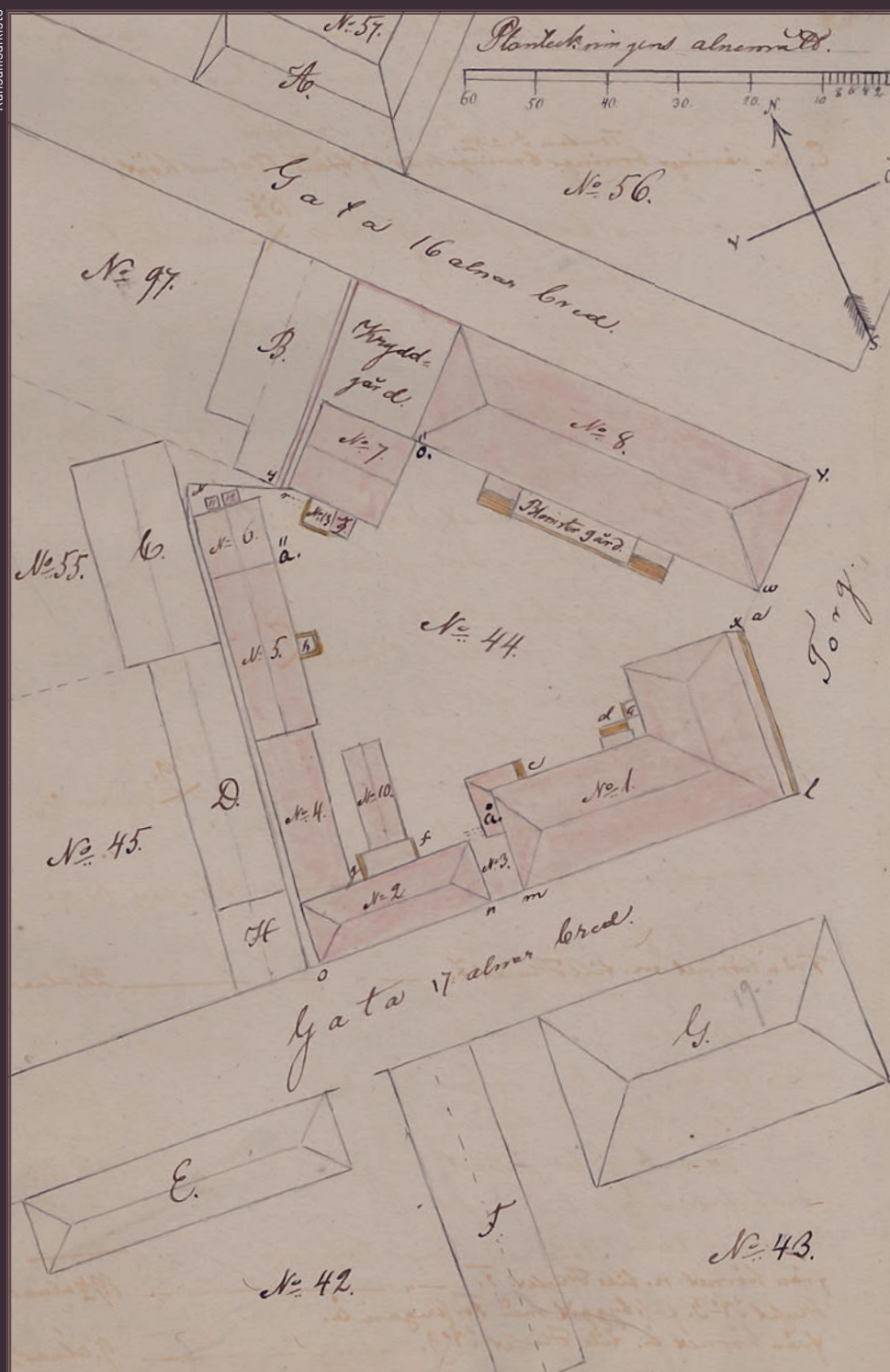
Hyvän kasvatuksen Pietarissa saanut David Nordmanin sisarentytär Marie Blanc tuli tunnetuksi Haminaan perustamastaan pensionaatista parempien perheiden tyttärien kasvattamista varten.

toksessa. Oppi siirtyi hänen mukanaan, ja Marie Blanc perustikin Lamonin taloon – samaan taloon, josta vuoden 1840 suurpalo sai alkunsa – pensionaatin ”parempien perheiden tyttärien kasvattamista varten”.

Sairastuttuaan Marie Blanc muutti Odessaan sisarensa luo. Sisar oli naimisissa tontin tulevan omistajan ja serkkunsa professori Alexander Nordmanin kanssa. Marie Blanc ei enää palannut Haminaan. Hän menehtyi Odessassa vuonna 1842.

EVERSTI DAVID NORDMANIN TALO

Vuoden 1821 suupalon jälkeen tontin uudisrakentamisesta vastasi eversti David Anthon Nordman. Pait-si sijaintinsa, myös rakentamistapansa osalta Nordmanin talo oli tuolloin yksi Haminan huomattavimmista. Tontilla oli neljä vuonna 1822 rakennettua asuintaloa ja niissä oli yhteensä 15 kamaria. Kauppatoiminta oli

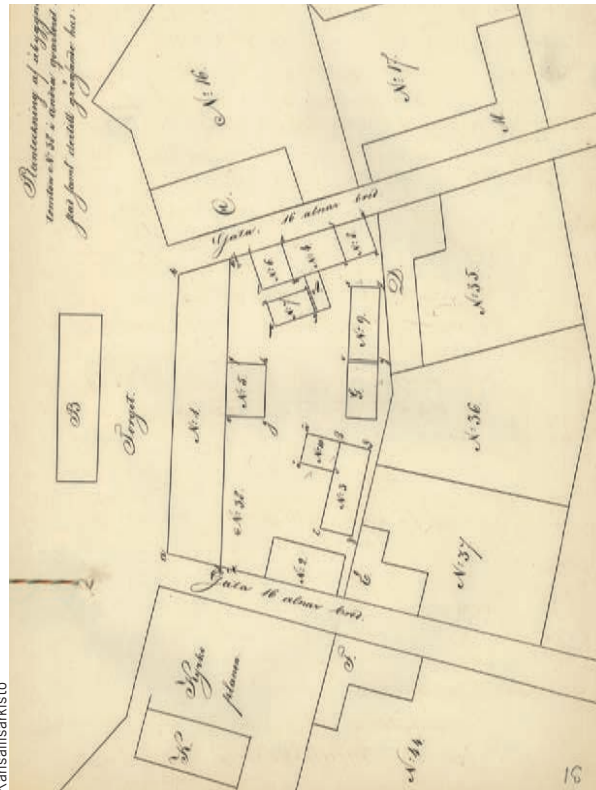

Palovakuutusasiakirjan tonttikartta 1834. Eversti David Nordmanin vuonna 1822 rakennuttamat talot muodostivat suljetun pihapiirin, jonne oli käynti suoraan Raatihuoneentorilta. Kauppatoiminta oli keskitetty rakennuksen no 1. Tontin koko rakennuskanta tuhoutui 18 vuotta myöhemmin.

keskitetty nykyisen Fredrikinkadun puoleisen asuintalon pätyyn. Torin puolelta oli käynti yhteen kaupapuotiin ja kahteen rihkamapuotiin. Kauppojen sisäänkäyntiä varten oli rakennettu koko päätyseinän mittainen katettu rapputasanne, jolle noustiin torilta kuusi askelmaa.

Tallin, navetan ja liiterien ohella tontilla nro 44 oli oma kaivo, josta riitti hyvin vettä myös kuivana vuodenaikana. Pihaan mahtuivat vielä ryytimaa ja kukkatarha. Vuodelta 1825 peräisin olevassa asiakirjassa kuvataan tarkoin talojen rakenteita ja varustelua. Pöimintoina selvityksestä voi mainita seuraavaa: Lautakatot oli tehty tuplalaudoituksena, vesikatot oli ympäröity hirteen koverretuilla vesikouruilla ja ulkoseinät oli käsitetty ennen pintamaalausta *vihtrillillä* eli rautasulfaatilla. Kivijalkojen päällä käytettiin *tippalankkuja*.

Palovakuutusasiakirjan tonttikartta vuodelta 1844.

Kansallisarkisto

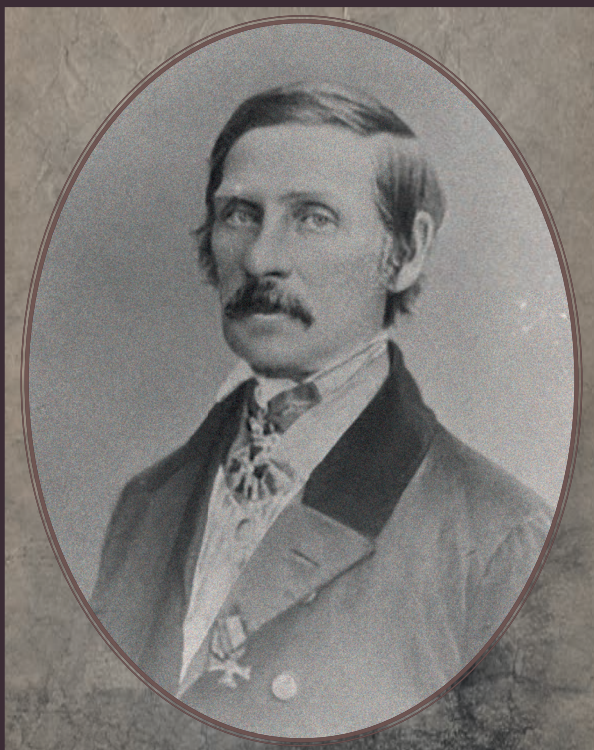
Ulkoikkunat olivat osin kaksinkertaisia ja lasituksessa käytettiin kittiä. Ovissa suosittiin kokoranskalaista mallia, sisäänupotettuja englantilaisia lukkoja ja messinkikahvoja. Salissa ja joissakin kamareissa seinäpinnat oli *stukko*-koristeltu alabasterikipsillä sekoitettulla kalkilla, minkä jälkeen ne oli sivelty liimavärillä. - Kaikki edellä kuvattu komeus tuhoutui kuitenkin jo 18 vuotta myöhemmin vuoden 1840 suurpalossa.

Vuosina 1820-1840 hyöryläisinä talossa olivat ainakin räätälimestari Mathias Dahlström, *piirikoulunopettaja* A.F. Cremer, ortodoksiseurakunnan pappi Ivan Pokrofdski perheineen, leskipastorska Christina Oberg, räätälimestari Anders Seppelin, leskirouva Agraferna Skepkin, kauppakirjanpitäjä Peter Borisoff, leskitohtorinna Margaretha Wulfert, kauppiaas Ivan Markoff sekä kenraalitar Emilie Dittmars.

David Nordmanin perikunnan uudisrakennus valmistui Raatihuoneentorin varteen vuonna 1843. Päärakennuksen toisen kerroksen parvekkeelta avautui näköala suoraan raatihuoneelle. Päärakennuksen julkisivupiirros 1850-luvulta.

Mikkelin maakunta-arkisto

Alexander Nordman käyntikorttikuva 1850-luvun lopulta. Helsingin yliopiston eläintieteen professori, filosofian tohtori Alexander von Nordmann oli kansainvälisesti erittäin arvostettu luonnontieteilijä.

KEISARIN KUMMIPOIKA

Eversti David Nordmanin ja Maria Katarina Giöslin-
gin poika Alexander Nordman (1803-1866) oli jo oma-
na aikanaan kuuluisa henkilö. Yksi Kymissä syntyneen
Alexanderin kummeista oli itse Hänen Keisarillinen
Majesteettinsa Alexander Paulowitsch, eli hallitsijani-
meltään Aleksanteri I. Keisari ei tosin itse ollut kas-
tetilaisuudessa, vaan hänen edustajanaan toimi Ruot-
sinsalmen komendantti, kenraalimajuri Johan Suthoff.
Alexander Nordman kävi koulunsa Haminassa ja Por-
voossa valmistuen maisteriksi Turun Akatemiassa 1827.
Turun palon jälkeen hän lähti jatkamaan opintojaan
Berliiniin, missä hänestä tuli lääketieteen tohtori.

Eversti David Nordman oli saanut venäläisen aate-
lisarvon 1820, ja myös Alexander Nordman alkoi käyt-
tää von -liitettä. Nuorukainen oli kiinnostunut luon-

Aatelisuus avaa ovia. Ilja Repin maalasi vuonna 1900 muotokuvan Alexanderin veljentyttärestä Nataliasta.

nosta, ja hän hakeutui urallaan kasvi- ja eläintieteen
professoriksi Odessaan. Myöhemmin hän otti vastaan
professuurin Keisarillisessa Aleksanterin yliopistossa
Helsingissä. Nordman oli erittäin arvostettu luonnon-
tieteilijä, ja hän kuului muun muuassa kunniajäsenenä
yhteentoista ulkomaiseen seuraan. Von Nordman ni-
mitettiin hovineuvokseksi, kollegianeuvokseksi ja lo-
pulta vuonna 1861 valtioneuvokseksi.

Alexander Nordman myi tontin uudenvuodenaat-
tona 1863 kauppias Andrei Galitzinille 23 200:lla *ho-
peamarkalla*. Galitzin asui tontilla vaimonsa Katarinan
ja viiden lapsensa kanssa vain vajaan kolmen vuoden
ajan, ennenkuin teki talokaupat syyskuussa 1866 kaup-
pakirjanpitäjä Konstantin Ivanovitsch Aladinin (1833-
1896) kanssa. Hinta oli nyt pyöreät 24 000 markkaa.

UUOSIEN 1843–1844 UUDISRAKENNUKSET

Seuraava uudisrakentaminen jäi perikunnan vastuulle, ja vasta kolme vuotta tulipalon jälkeen tontille kohosi uusi päärakennus. Talo jatkui nyt yhtenäisenä ja 54 *kyy-närän* mittaisena pitkin Raatihuoneentorin vartta kahden sädekadun kulmasta kulmaan.

Mäntyhirsistä rakennettu talo oli suuri: Alakerrasta löytyi 2 salia, 13 kamaria, 2 keittiötä, 2 lämmintä *tampuuria*, 1 kylmä porstua, 3 katettua rappua pihalle sekä 1 avoin rappu torille päin. Toisessa kerroksessa oli lisäksi 5 huonetta ja keittiö. Yläkertaan johtavaa portaikkoa tukivat tammitolpat ja myös kaidepuut olivat tammea. Toisen kerroksen parvekkeelta avautui suora näkymä raatihuoneelle, ja fasadia hallitsi toisen kerroksen harjakattomainen päätykolmio. Vuoteen 1852 mennessä, jolloin talo oli siirtynyt professori Alexander von Nordmanin omistukseen, tontille oli kohonnut jo kymmenkunta muutakin rakennusta.

KONSTANTIN ALADININ AIKA 1866–1896

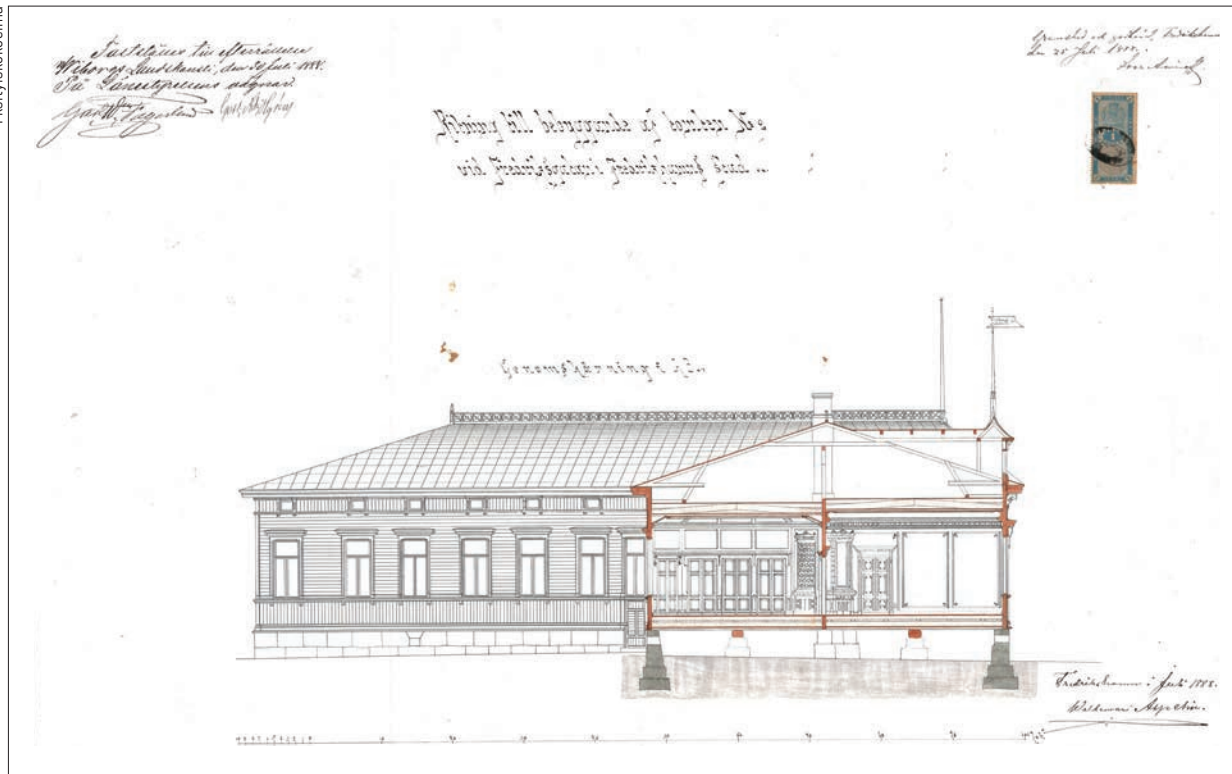
Vuonna 1863 vasta 33-vuotiaan Konstantin Aladinin ura oli huikeassa nousussa. Hän oli kotoisin vaatimattomista oloista Jaroslavl'n piirikunnasta Venäjältä. Muutettuaan jo nuorena Haminaan Konstantin oli hakeutunut aluksi puotiapulaiseksi, mutta kykyjensä ja toimeliaisuutensa ansiosta hän perusti lopulta oman kauppaliikkeen ja sai porvarisoikeudet 1868. Liiketoimet kasvoivat, ja lopulta hän oli myös laivanvarustaja, tukkukauppia ja huomattava teollisuudenharjoittaja. Konstantin omisti muun muassa viinapolttimon, oluttehtaan sekä Tervasaaren sahan.

Konstantin Aladinin sijoitukset kuvastavat hänen mahtiasemaansa Haminassa. Aladin omisti metsää, maatiloja ja mm. Harjun, Marlebäckin ja Poitsilan kartanot. Hän harjoitti myös ahkerasti tonttikauppaa, sillä eri aikoina hänet mainitaan ympyräkaupungissa ainakin 12 eri tontin omistajana. Kauppaneuvoksen arvonimen Aladin sai vuonna 1894.

Aladinin kaupunkipalatsi Raatihuoneentorin varrella 1920-luvulla.

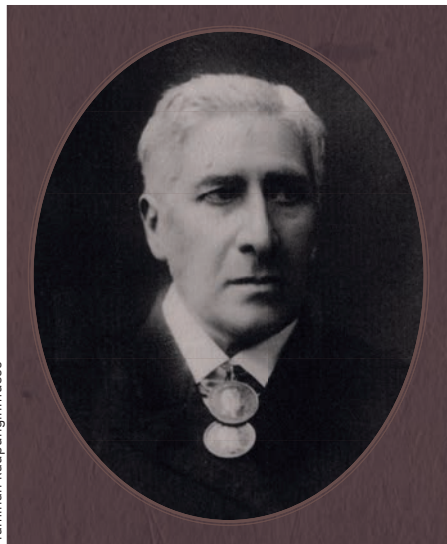

Haminan kaupungin museot

Arkkitehti W. Aspelinin laatima julkisivuleikkauspiirros pääsalien kohdalta Aladinin kaupunkipalatsista vuodelta 1888.

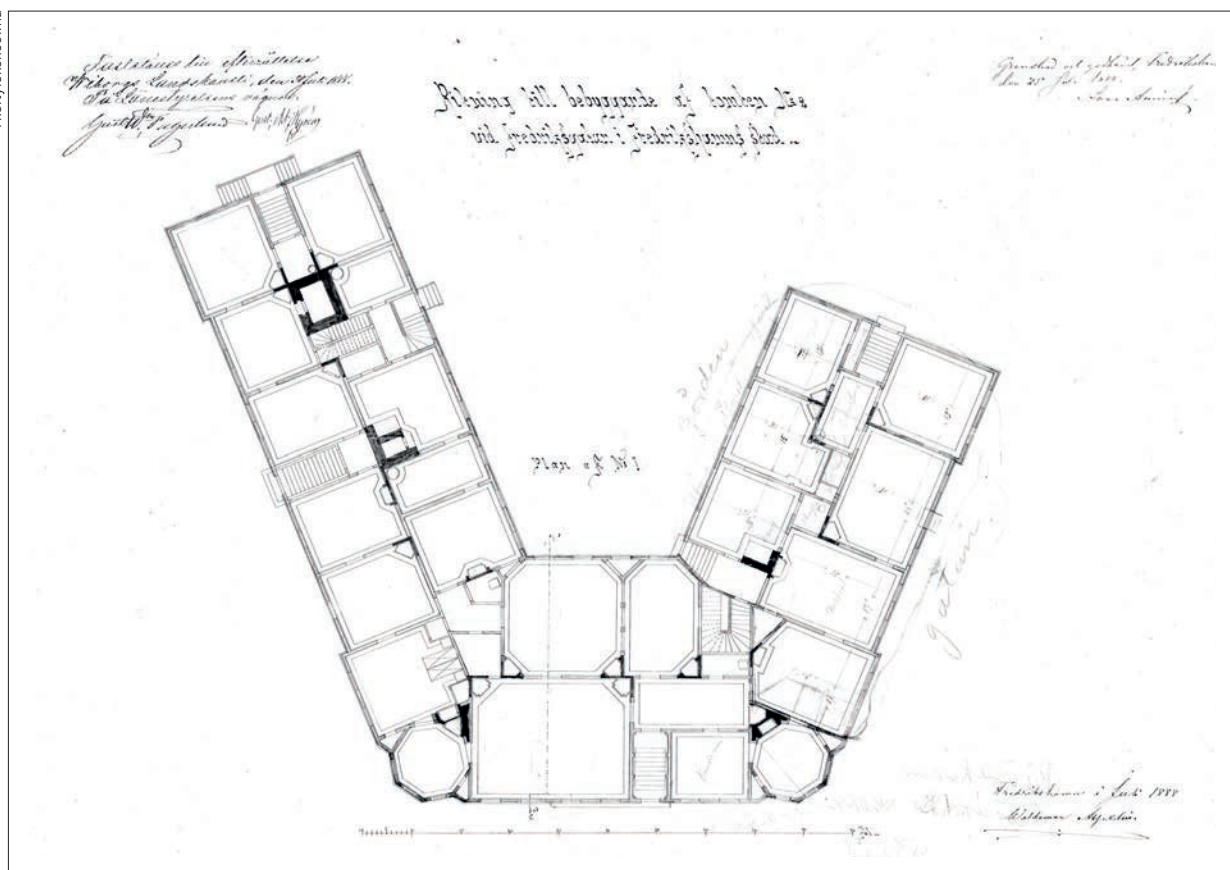
Kauppaneuvos Konstantin Aladin (vanhempi).

Haminan kaupunginmuuseo

Konstantin Aladin asui perheineen Nordmanin rakennuttamassa talossa myös kohtalonvuonna 1887. Syyskuun 25. päivän vastaisena yönä Pikkuympeyräkadun ja Mannerheimintien kulmassa sijainneesta, eversti Dmitri Kowalewskin tallirakennuksesta alkunsa saanut tulipalo oli jo melkein sammutettu, kun seuraavana aamuna virinnyt kova tuuli sai palon roihuamaan uudelleen. Viereinen kirkko onnistuttiin pelastamaan, mutta raivoisa tulipalo levisi kadun yli ja tarttui Aladinin talon pätyyn. Hetken kuluttua rakennuksen korkea ullakkokerros roihusi liekeissä, eikä mitään ollut enää tehtävissä. Syksyn 1887 suurpalo tuhosi ympyräkaupungista kaikkiaan 28 taloa.

Kaksi vuotta tulipalon jälkeen valmistui uuden kaavan mukaiselle tontille nro 2 Konstantin Aladinin rakennuttama ”muhkea yksikerroksinen puutalo, jonka julkisivu oli torille päin ja siipirakennukset sädekaduille”. Säästääkseen kustannuksia Aladin oli myynyt kadunvarren kivikellarin Haminan kaupungille 500 markalla.

Arkkitehti W. Aspelinin laatima pohjapiirros Aladinin kaupunkipalatsista vuodelta 1888.

Arkkitehti Waldemar Aspelin (1854–1923) syntyi Kosken ruukkikylässä nykyisen Salon alueella. Hän toimi harjoittelijana Theodor Höijerin arkkitehtitoimistossa ennen kuin aloitti arkkitehtuurin opintonsa Ruotsissa, Boråsin Teknillisessä opistossa. Vuonna 1883 hän palasi Suomeen ja kirjautui Polyteknilliseen opistoon, mistä valmistui arkkitehdiksi vuonna 1886. Opiskeluaikanaan Aspelin työskenteli arkkitehti Frans Anatolius Sjöströmin sekä professori Gustaf Nyströmin toimistossa Helsingissä. Vuonna 1887 hän perusti oman arkkitehti-toimistonsa Haminaan. Aspelin sai tehtäväkseen Haminan kolmannen kaupunkipalon jälkeen uusittavan asemakaavan laatimisen. Vanha säteittäinen asemakaava säilyi, mutta katuja haluttiin levenyttää ja tontteja laajentaa. Asemakaan myötä keskusta-alue laajeni ruutu-

kaavana linnoitusalueen ulkopuolelle etelässä. Waldemar Aspelinin asemakaava hyväksyttiin vuonna 1888.

Haminan vuosien aikana Aspelin ehti suunnitella kaupunkiin myös useita puurakennuksia kuten esimerkiksi 1889 valmistuneen upean Aladinin kaupunkipalatsin ja Haminan säästöpankin talon 1888 sekä lukuisia muutossuunnitelmia kuten esimerkiksi Lebedeffin kauppakartanon kauppahuoneeseen julkisivumuutoksen.

Vuonna 1889 Aspelin siirsi toimistonsa Helsinkiin. Hän oli tuottoisa suunnittelija, joka suosi suunnittelussaan uusrenessanssin muotokieltä niin puutaloarkkitehtuurissaan kuin monumentaalisemmissa kaupunkikivitaloissaankin. Hän ansioitui asuinkeuhkojen rinnalla pankkiarkkitehtuurissa niin jo Haminan aikanaan kuin etenkin urallaan Helsingissä.

Vuonna 1889 valmistuneeseen suureen, noin 1000-neliöiseen kaupunkipalatsiin kuului peräti 24 asuinhuonetta, 4 *tampuuria*, 2 ruokavarastoa, 3 klosettia, 12 vaatekomeroa sekä tiiliholvattu kassahuone. Kaakeliuuneja oli 27 ja keittiönuuneja kaksi, toisen yhteydessä myös leivinuuni. Komeat kaakeliuunit valmisti helsinkiläinen W.Andstenin tehdas (1842-1918). Suuren salin kattomaalauksen, samoin kuin alakerran muutkin koristemaalaukset toteutti koristemaalari Johan Galetski (kts. Michaelin talo).

Vuonna 1902 Aladinin taloon asennettiin sähkövalot. Tuohon aikaan talossa toimi Föreningsbanken. Sittemmin Raatihuoneentorin kulmahuoneistossa on ollut monenlaista toimintaa, mm. leipomoliike Vanhalan baari, Prihan liimatehtaan konttori, Haminan kaupungin teknisen toimen virasto sekä Samovaarimuseo.

Mannerheimintiehen päädystään rajoittuva 2-kerroksinen kivitalo on vuosilta 1889 ja 1890. Kummas-

sakin kerroksessa oli 3 asuinhuonetta ja 2 holvattua kivrappua. Alemmasta kerroksesta johtivat kiviset kierreportaat talon alla oleviin kahteen holvattuun *makasiiniin*. Samanlaiset raput johtivat myös ylös toiseen kerrokseen, josta portaikko jatkui edelleen rautaoven kautta vintille, joka oli varustettu palokatolla. Toteutustavasta voi päätellä, että talo oli suunniteltu mahdollisimman tulenkestäväksi tulevien onnettomuuksien varalta. Talo on edelleen asuinkäytössä.

Asuinrakennuksen jatkeeksi muurattu kivinen ulkorakennus on myös vuosilta 1889 ja 1890. Alkujaan tässä rakennuksessa oli 4 *makasiinia*, 2 puuliiteriä, talli ja navetta sekä 4 käymälää. 1950-luvulla ulkorakennuksessa oli mankeli, ja nykyisin siinä on konditoria Huovilan leipomo. Varsinainen konditoria-kahvila on toiminut Fredrikinkadun kivijalassa vuodesta 1966 lähtien. Tätä ennen, 1940-luvulta lähtien samassa liike-tilassa oli Romanovin kauppapuoti.

Arkkitehti W. Aspelinin laatima Aladinin kaupunkipalatsin piharakennuksen katujulkisivu vuodelta 1888.

Yksityiskoelma

Yksityiskohta Aladinin kaupunkipalatsin juhlasalin kattomaalauksesta.

Kauppaneuvos Aladinin kuoli 26.11.1896 Tjernigovin kaupungissa Venäjällä. 15.2.1897 laaditun perukirajan mukaan hän omisti Haminan keskusta-alueella kuusi taloa, yhteisarvoltaan 178.500 markkaa. Taloista arvokkain oli Aladin talo arvoltaan 70.000 mk ja Aladinin tuolloin omistaman Lebedeffin talon arvo oli puolestaan 20.000 mk.

Mittavaan omaisuuteen kuului lisäksi mm. puolet Haminan Oluttehtaan rakennuksesta ja irtaimistosta, kaupungin mailla sijaitseva viinanpolttimo tislauks- yms. laitteinen, 18 kaupungin mailla sijaitsevaa *makasiinirakennusta*, kolme *makasiinirakennusta* Tervasaassa sekä huomattava määrä erilaisia arvopapereita. Kultaesineitä olivat naisten kultakello ketjulla, pari korvakoruja briljanteilla, rintaneula briljanteilla, 2 sileää rintaneulaa, 2 paria korvakoruja, 3 sileää sormusta, 2 isompaa kultaketju sekä ritarikuntavitjat. Talon salin sisustus oli seuraava: 10 pehmustettua tuolia, 2 pehmustettua sohvaa, 2 divaanipöytää, hyllypöytä, 2 pystypeiliä, 4 öljypainotaulua, vanhempi flyygelipiano ja pianotuoli, 2 haarakynttilänjalkaa, kattokruunu, 3 kukkavaasia jalustoilla, 2 kukkapöytää, tusina rottinki-

tuoleja, erilaisia kasveja, 2 lamppua ja 2 tulenvarjostinta.

Omaisuudesta voidaan lisäksi mainita vielä Poitsilassa sijainnut ½ manttaalin perintötila sekä Hillossa sijainnut ½ manttaalin rälssitila.

Konstantin Aladinin kuoleman jälkeen Poitsilan kartano ja kauppaneuvoksen jo 1870-luvulla perustama Tervasaaren höyrysaha siirtyivät Konstantin Aladin nuoremman omistukseen. Raatihuoneentorin kaupunkitalon omistajaksi jäi kuitenkin perikunta, josta moni jäi sinne myös asumaan. Vuonna 1938 kiinteistön omistivat yhdessä Konstantin Aladin vanhemman tyttäret Vera Jetremoff, Olga Uljanoff ja Alexandra Lojander. Vuonna 1968 Aladinin talo oli huonoon kuntoon pääseenä jo purku-uhankin alla, kun uudisrakentaminen Haminassa oli kiivaimmillaan. Tuolloin kaupunkipalatsin pelasti rakennusneuvos Veli O. Klami ostamalla sen Aladinin tyttärien perikunnalta. Ostajan silmissä rakennuksen arvoa nosti sekin, että Klamin isoisä Daniel Klami (1863-1912) oli aikoinaan ollut rakentamassa taloa. Siksi Aladinin kaupunkipalatsia kutsutaan myös Tanelinkulmaksi. Kiinteistö on edelleen suvun omistuksessa.

Ruotsin perintöprinssi Kustaa Aadolf vierailulla Haminassa 1934. Aladinin kaupunkipalatsi taustalla.

Osa pyöreän salin restauroitua kattomaalausta.

Aladinin kaupunkipalatsin kaakeliuuneja.

